

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ

FORMATION OF PROFESSIONAL MOBILITY FUTURE BUSINESS ADMINISTRATION SPECIALISTS

У статті доведено, що формування професійної мобільності у майбутніх фахівців із бізнес-адміністрування для педагогічної науки й освітньої практики є актуальним напрямом дослідження через низку причин: сучасний фахівець змушений постійно адаптуватися до мінливих умов життя і ринку праці, прискорювати процеси засвоєння знань і придбання професійних навичок, працювати з великими інформаційними потоками, орієнтуватися в мінливому інформаційному середовищі. Визначено, що професійна мобільність – це інтегративна якість особистості, орієнтована на специфіку його професійної діяльності, об'єктів і засобів праці, що формується у процесі багаторівневої безперервної освіти в контексті реалізованої та передбачуваної професійної діяльності, основу якої становить комплекс властивостей і характеристик людини як особистості та професіонала, що визначають готовність і здатність оперативної та гнучко реагувати на зміни на ринку праці, у сфері техніки, технологій і економічних відносин. Установлено, що розвиток професійної мобільності багато в чому залежить від особистісного смислу, який має для студентів майбутня професійна діяльність. Студент може загально розуміти загальну соціальну значимість професії, але по-різному в особистісному плані до неї ставитися. У цьому аспекті виявляється різна мотивація, яка визначається насамперед тим, наскільки студент розуміє, що професійна мобільність забезпечить йому в майбутній професійній діяльності готовність і здатність до зміни професії, місця й виду діяльності, високий рівень життєвих орієнтацій і високу професійну адаптацію. На думку автора, для формування професійної мобільності у майбутніх фахівців із бізнес-адміністрування важливо використовувати цілеспрямовану активізацію практикоорієнтованої діяльності студентів, що включає такі навчально-виховні заходи: отримання студентами під час навчального процесу проблемних завдань для самостійного виконання; інформування щодо організації та регламенту взаємодії; розробку комплексу дидактичних матеріалів з організації самостійної роботи студентів; застосування тренінгових вправ; регулярний моніторинг діяльності студентів. У висновках зазначено, що активізація професійної мобільності у майбутніх фахівців із бізнес-адміністрування підвищує ефективність їх професійної підготовки за рахунок формування здатності гнучко реагувати на різні зміни, а також вміння перебудовувати свою діяльність залежно від контексту ситуації та вимог середовища.

Ключові слова: професійна мобільність, майбутні фахівці з бізнес-адміністрування, заклад вищої освіти, студенти, професійна підготовка.

The article proves that the formation of professional mobility of future specialists in business administration for pedagogical science and educational practice is an important area of research for a number of reasons: the modern specialist is forced to constantly adapt to changing living conditions and labor market, accelerate the acquisition of knowledge and skills, work with large information flows, navigate in a changing information environment. It is determined that professional mobility is an integrative quality of personality, focused on the specifics of his professional activity, objects and means of work, formed in the process of multilevel continuing education in the context of realized and envisaged professional activity, based on a set of properties and characteristics of a person. and professionals who determine the willingness and ability to respond quickly and flexibly to changes in the labor market, in the field of engineering, technology and economic relations. It is established that the development of professional mobility largely depends on the personal meaning that has a future professional activity for students. The student can generally understand the general social significance of the profession, but at the same time treat it differently in personal terms. In this aspect there is a different motivation, which is determined primarily by the extent to which the student understands that professional mobility will provide him in future professional activity readiness and ability to change profession, place and type of activity, high level of life orientations and high professional adaptation. According to the author, for the formation of professional mobility in future business administration professionals it is important to use purposeful activation of practice-oriented activities of students, which includes the following educational activities: students during the learning process problem tasks for self-implementation; informing about the organization and regulations of interaction; development of a set of didactic materials for the organization of independent work of students; application of training exercises; regular monitoring of students' activities. In conclusion, it is noted that the intensification of professional mobility of future business administration professionals increases the effectiveness of their training through the formation of the ability to respond flexibly to various changes, as well as the ability to restructure depending on the context and environmental requirements.

Key words: professional mobility, future specialists in business administration, institution of higher education, students, professional training.

УДК 378:338.22:364.4
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/25-2.24>

Мамиченко С.А.,
аспірант кафедри педагогіки
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Сучасний професійний простір визначається динамічністю появи нових спеціальностей і видів професійної діяльності, інтегрованістю знань різних галузей науки. З огляду на це стає зрозумілою необхідність актуалізації уваги майбутніх фахівців

на тому, що бути професійно мобільним означає вміння реагувати на потреби сучасного ринку праці в будь-який момент свого життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Позитивність професійної мобільності в житті людини цілком залежить від того, наскільки вона

усвідомлює відповідність власних професійних цілей реальному рівню особистої підготовленості до професійної діяльності, що виявляється у професійних домаганнях, дослідження яких представлені у працях К. Абульханової-Славської, О. Кролика, Ф. Хоппе, В. Мерліна та ін.

Мета дослідження – визначити актуальність, сутність і головні напрями формування професійної мобільності у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування.

Виклад основного матеріалу. З огляду на думки різних авторів, а також власні наукові уявлення, ми вважаємо, що формування професійної мобільності у майбутніх фахівців із бізнес-адміністрування для педагогічної науки й освітньої практики є актуальним напрямом дослідження через низку причин.

По-перше, сучасний етап розвитку суспільства характеризується різномасштабними й різноплановими змінами, які відбуваються в усіх сферах життєдіяльності. Щоб бути успішною і конкурентоспроможною, людина змушена постійно адаптувати до мінливих умов життя і ринку праці, гнучко взаємодіяти із соціальними системами.

По-друге, вища освіта протягом останніх десятиліть перебуває у стані модернізації і постійних трансформацій. Як вказує Л.В. Горюнова [2, с. 3]: «Цикл зміни професії став менше (2–3 рази протягом життя), тому система освіти з її ритмом життя вивалилася на узбіччя і ніяк не може знайти нові форми свого функціонування». Як вказує автор, в 1940 р. знання застарівали через 12 років, в 1960 р. – через 8–10 років, а для сьогоденного випускника старіння знань відбувається вже через 2–3 роки. Таким чином, щоб бути конкурентоспроможною, сучасна людина змушена прискорювати процеси засвоєння знань і придбання професійних навичок.

По-третє, розвиток високих технологій, поява нових професій і нових професійних обов'язків, збільшення обсягів і складності інформації (особливо це стосується праці в економічній сфері), яку потрібно засвоїти, вимагають від особистості вміння працювати з великими інформаційними потоками, орієнтуватися в мінливому інформаційному середовищі.

Підсумовуючи й узагальнюючи вищесказане, зазначимо, що нині здобути перемогу в конкурентній взаємодії може людина з високим рівнем мобільності, яка володіє певними особистими якостями, що включає готовність до змін у різних сферах (у т. ч. й у професійній), здатність до них адаптуватися, засвоювати нові знання і вміння працювати з великим об'ємом інформації. Таким чином, ми вважаємо, що динаміка сучасного життя стимулює потребу у фахівцях, здатних працювати за мінливих соціально-економічних умов, готових приймати рішення в ситуації ринкової конкуренції.

Тому підготовка професійно мобільних випускників стає однією з найважливіших тенденцій сучасної освіти.

Аналіз філософської, соціологічної та педагогічної літератури дозволяє стверджувати, що термін «мобільність» станоавить складне інтегративне явище і має міждисциплінарний зміст. Ми, погоджуючись із думкою О. В. Смірнкової, і під професійною мобільністю будемо розуміти інтегративну якість особистості, орієнтовану на специфіку її професійної діяльності, об'єктів і засобів праці, що формується у процесі багаторівневої безперервної освіти в контексті реалізованої та передбачуваної професійної діяльності, основу якої становить комплекс властивостей і характеристик людини як особистості та професіонала, що визначають готовність і здатність оперативно та гнучко реагувати на зміни на ринку праці, у сфері техніки, технологій і економічних відносин, без порушення стійкості, здійснювати горизонтальні та вертикальні переходи і зміну професійно-посадового статусу [4, с. 41].

Ми погоджуємося з думкою А.В. Циганаш, що академічна мобільність не може обмежуватися лише можливістю навчатися або працювати за кордоном, а саме по собі визнання національних дипломів іншими країнами ще не є доступом до професійної діяльності в цих країнах. Таким доступом поза залежністю від географічного, освітнього простору стає професійна компетентність фахівця. Оскільки сьогодні важливо не тільки й не стільки отримати доступ до міжнародних освітніх програм, але й уміти використовувати отримані знання й досвід у своїй професійній діяльності [5, с. 645], то сутність академічної мобільності більш доцільно розглядати за професійнокомпетентним підходом, ніж за географічним.

Розвиток професійної мобільності багато в чому залежить від особистісного смислу, який має для студентів майбутня професійна діяльність. Студент може загалом розуміти загальну соціальну значимість професії, але по-різному в особистісному плані до неї ставитись. У цьому аспекті виявляється різна мотивація, яка визначається насамперед тим, наскільки студент розуміє, що професійна мобільність забезпечить йому в майбутній професійній діяльності готовність і здатність до зміни професії, місця й виду діяльності, високий рівень життєвих орієнтацій і високу професійну адаптацію. Серед феноменів мотиваційної сфери, які впливають на ефективність формування професійної мобільності, важливу роль відіграє мотивація досягнення успіху, яка виявляється у визначенні нових цілей, прагненні до успіху і супроводжується переживанням почуття радості від досягнутого, що стимулює ініціативу, творчу активність студентів. Мотивація досягнення успіху сприяє активному пошуку нової інформації, нових

способів вирішення завдань, готовності до відповідальності. Наслідком створення ситуації успіху є формування у студентів позитивної професійної Я-концепції, котра виступає умовою реалізації їхніх творчих можливостей.

Л.П. Вороновська вважає, що завдяки цьому напрямку можна забезпечити активізацію комунікативних зв'язків студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності, що виявляється у сприянні залученню особистих контактів студентів, пов'язаних із професійною комунікацією, у навчальний процес ЗВО. Важливість привнесення особистих контактів у професійну сферу є безсумнівним чинником її розвитку. Крім того, фахівець, який вміє вдало комунікувати з партнерами, встановлювати та розвивати зв'язки, стає бажаним і високоцінним для будь-якої організації. Зв'язки студентів із іншими представниками професійної спільноти можуть виникати внаслідок різної їхньої активності, як організованої університетом (конференції, семінари, між університетські конкурси), так і ініційованої студентами відповідно до участі у групах за інтересами, що доповнюють професійні знання (навчання на курсах за профілем підготовки, участь у професійних тренінгах тощо) [1, с. 147].

Ми погоджуємося з думкою А. Рідкодубської, що розуміння необхідності професійної мобільності для майбутньої кар'єри, отримання гідного соціального статусу в суспільстві, комфортного перебування на ринку праці забезпечить підвищення інтересу студентів до формування професійної мобільності, розвине ті мотиви, які допоможуть педагогам створити на заняттях сприятливі умови для вивчення дисциплін, спонукати студентів до ефективного самостійного здобування знань і формування особистих якостей, які будуть формувати їх професійну мобільність [3, с. 60].

Вивчення праць із цієї проблеми призвело нас до констатації ряду можливостей:

– по-перше, розглянути професійну мобільність у трьох взаємопов'язаних аспектах: 1) як якість особистості, що забезпечує внутрішній механізм професійного розвитку; 2) як діяльність людини, стимулами для якої є мінливе зовнішнє середовище, а результатом – професійна самореалізація; 3) як процес трансформації себе і, як наслідок, всього навколишнього середовища;

– по-друге, на основі дослідження Л.В. Горюнової [2, с. 15] виділити три стадії її формування: першу стадію – стабілізуючу (включає в себе адаптацію студента до нових умов освітньої діяльності, до освітнього середовища); другу – аналітичну (полягає в підготовці студента до змін себе і своєї діяльності; створення викладачем спеціальних завдань, ситуацій, проблем, внаслідок яких студент починає аналізувати свої ресурси);

третю – перетворювальну (включення студента у навчально-професійну діяльність, у процес власного професійного становлення).

А. Рідкодубська зазначає, що образно сприймаючи певні знання та творчо їх відображаючи, студенти ще більше зацікавляються питаннями, що розглядаються, окремими темами та дисциплінами загалом, усвідомлюючи, що це сприяє їх розумінню філософії, загальному розвитку молоді особистості, розширенню творчої свідомості, є важливим для майбутнього професійного призначення кожного студента і дозволяє сформувати професійно мобільну особистість [3, с. 61].

Безумовно, важливим інструментом розвитку професійної мобільності майбутніх із бізнес-адміністрування є профілізація професійної підготовки фахівців, що розглядається як процес спеціалізованої підготовки при одночасному забезпеченні її універсальності, коли за рахунок внесення змін в організацію навчального процесу створюються умови для професійного розвитку студентів. Профілізація професійної підготовки майбутніх фахівців із бізнес-адміністрування забезпечує розширення вузькоспеціалізованих компетенцій у процесі навчання, що створює широкі можливості для ефективної адаптації випускника в майбутній професійній діяльності [6, с. 208].

На нашу думку, для формування професійної мобільності у майбутніх фахівців із бізнес-адміністрування важливо використовувати цілеспрямовану активізацію практикоорієнтованої діяльності студентів, що включає такі навчально-виховні заходи: отримання студентами під час навчального процесу проблемних завдань для самостійного виконання; інформування щодо організації та регламенту взаємодії; розробку комплексу дидактичних матеріалів із організації самостійної роботи студентів; застосування тренінгових вправ; регулярний моніторинг діяльності студентів.

Такий підхід, крім досягнення основної мети, сприяє вирішенню ряду важливих завдань, таких як: соціалізація і розвиток адаптивності студентів; привчання їх до гнучкої взаємодії з людьми; швидке й ефективне вирішення поточних проблем, а також сприяє розвитку конкурентоспроможності у майбутніх фахівців за рахунок: підвищення самоорганізації, формування вольових якостей і самостійності, інформаційної компетентності, актуалізації професійної спрямованості та професійних інтересів.

Висновки. Таким чином, професійна мобільність – це інтегративна якість особистості, орієнтована на специфіку її професійної діяльності, об'єктів і засобів праці, що формується у процесі багаторівневої безперервної освіти в контексті реалізованої та передбачуваної професійної

діяльності, основу якої становить комплекс властивостей і характеристик людини як особистості та професіонала, які визначають готовність і здатність оперативно та гнучко реагувати на зміни на ринку праці, у сфері техніки, технологій і економічних відносин.

Професійна мобільність має бути засобом активізації професійного самовизначення молоді, актуалізації її внутрішніх резервів і можливостей, формування здатності до самостійного й усвідомленого рішення щодо орієнтації у професії, самореалізації у майбутній професійній діяльності. Необхідно, щоб кожен випускник університету був готовий повною мірою реалізувати власний інтелектуальний потенціал у професійній діяльності. Зокрема, активізація професійної мобільності у майбутніх фахівців із бізнес-адміністрування підвищує ефективність їх професійної підготовки за рахунок формування здатності гнучко реагувати на різні зміни, а також вміння перебудовувати свою діяльність залежно від контексту ситуації та вимог середовища.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вороновська Л.П. Педагогічні умови формування професійної мобільності майбутніх фахівців комунального господарства. *Педагогіка та психологія*. 2015. Вип. 51. С. 143–150.
2. Горюнова Л.В. Профессиональная мобильность специалиста как проблема развивающегося образования России : автореф. дис. ... докт. пед. наук. Ростов-на-Дону, 2006. 39 с.
3. Рідкодубська А. Педагогічні умови підготовки до професійної мобільності майбутнього працівника соціальної сфери. *Молодь і ринок*. 2017. № 5. С. 58–63.
4. Смирнова О.В. Формирование коммуникативной мобильности студентов экономического вуза : дис. ... канд. пед. наук. Москва, 2013. 200 с.
5. Циганаш А.В. Роль академічної мобільності у професійному розвитку майбутніх фахівців. *Проблеми сучасної психології*. 2013. Вип. 22. С. 641–654.
6. Поліщук В.А. Формування професійної мобільності майбутніх соціальних працівників: зарубіжний досвід. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія*. 2019. Вип. 1. С. 206–210.